

JOSEP M.^a DE SOLA-MORALES

L'ascendència francesa del pintor Panyó y el seu perfil psicossomàtic

El mestre pintor, decorador i projectista, nascut a Mataró a la segona meitat del segle XVIII, ha estat poc menys que ignorat a la seva ciutat de naixença, malgrat que aquesta li hagi dedicat un carrer en època no massa llunyana (1). En canvi a Olot, més que en qualsevol altra de les poblacions en les quals deixà rastre del seu pas (per exemple Girona o Reus), no solament la seva personalitat artística ha estat profusament estudiada, sinó que el seu nom ha transcendit a les capes socials més diverses. El fet es deu, al meu entendre, a dos factors: al prestigi assolit amb el temps per l'Escola de Belles Arts local, centre en els incís fundacionals del quals va ésser Panyó el primer mestre; i en segon lloc, que a Olot i a la comarca és on la seva producció és més extensa i coneguda, i això per tal com aquí arrelà l'artista i hi acabà els seus dies, de manera que amb fonament ha pogut considerar-se'l com a un olotí virtual.

Deixant de banda la dispersa i alhora fragmentària bibliografia sobre el personatge (2), potser caldrà fer notar que l'estudi monogràfic emprès per Raimond Vayreda, fonamental y altament interessant com a primícia, resulta encara incomplet i demana una continuació. Sota un aspecte particular, el genealògic, que és precisament un dels punts que anem a tractar, tenim el treball del doctor Danés, el qual es contrau a la descendència d'en Panyó. Però quant a l'ascendència, més amunt dels pares, resta al present inèdita.

En el mateix pla de desconeixement es troba fins ara la iconografia del pintor. Ens proposem, si més no, donar la descripció física del personatge, fonamentada en manuscrit que ens mereix total credibilitat. Hi afegirem —sempre sobre una base que conceptuem segura— unes breus consideracions de tipus psicològic referides al subjecte d'aquestes notes.

Tal la temàtica, doncs, l'enunciat de la qual figura en el títol, i que pot semblar inconnexa en la seva dualitat. Creiem, no obstant, en una possible interrelació.

I. *L'ascendència d'en Panyó*

Com a punt de partença, sabent per la inscripció de baptisme de Joan-Carles (Mataró) que el seu pare era natural de Barcelona, la investigació havia de dirigir-se en sentit ascendent des d'aquesta capital. El primer entrebanc el trobem en el fet que de les set parròquies barcelonines d'aleshores, descomptada l'església catedral, els llibres sacramentals de quatre d'elles van ésser totalment destruïts el 1936 i parcialment els d'una altra (3). Per fortuna, l'Arxiu Diocesà ens va proporcionar una referència d'inestimable valor: l'expedient matrimonial d'un dels Panyó, que ha resultat ésser el tronc de la nissaga barcelonina d'aquest cognom (4). En conseqüència, devíem invertir el sentit de la investigació. Una recerca a fons a l'Arxiu Històric de Protocols (consultats personalment els manuals de més d'un centenar de notaris) ens ha ofert una munió de notícies i, el que és més important per al nostre objecte, ens ha permès de resoldre l'entroncament o grau de parentiu de la quasi totalitat dels subjectes trobats, a la vegada que ens ha portat al convenciment d'una unitat de llinatge a la Barcelona de la primera meitat del segle XVIII (5), havent complementat les referències a través d'altres fonts documentals (6).

En base a aquesta informació, podem establir el següent: El 1687, a Barcelona, Tomàs Panyó, pentiner de lli, vingut de la Provença, concretament de Martigues —la vila marinera dita la Venècia provençal— ja a les darres de l'allau immigratori francès del XVI-XVII (7), vol contraure matrimoni amb una noia de vint anys, filla d'un ferrer d'Alèlla, però domiciliada també a la ciutat comtal (8). A l'expedient matrimonial, incoat a la cúria eclesiàstica, testifiquen a favor dels contraents, per part d'en Panyó un altre immigrant francès, igualment de la Provença, de prop de Marsella i de la mateixa professió: és en Francesc Bonifaci, progenitor de la cèlebre dinastia d'escultors Bonifàs (que canviarien la grafia del cognom) i rebesavi de qui hauria d'ésser el sogre de Joan-Carles Panyó, l'acadèmic Francesc Bonifàs, detall curiós (3). Per part de la núvia, Gertrudis Colomer, declara un botiguer de teles de Barcelona, Bartomeu Nadal, estretament vinculat a la família (10).

Sobre el cognom *Panyó*, que algunes vegades apareix escrit *Panyon* (i castellanitzat, *Pañó*), el filòleg Griera entén que, d'ésser provençal, la grafia antiga havia de representar-se *Panhon*, amb h (11). Segons el romanista professor Guiter, de la Universitat de Montpeller, en tota la Gàl·lia es troba en la forma *Pagnon*, coincidint el professor amb Mons. Griera que la grafia provençal és amb nh=ñ. I emet Guiter la hipòtesi que tant *Pagnon*, com *Pagnol* (també a la Provença), *Pagnot* (a l'Est francès), *Pagnard* (pejoratiu), etcètera, són tots derivats de *(his)panu*, amb afèresi de la síl·laba inicial: *(his)panione*, *(his)paniolu*, etc., és a dir, de gent procedent d'Espanya (12). Cal no confondre *Panyon*=*Panyó* amb *Pannon*, que trobem així a la zona costera i prelitoral nord de Catalunya, llinatge de comprovada procedència napolitana (13) i que segons el mateix professor Guiter en la forma original italiana guardaria la geminada *Pannone*, tenint una arrel totalment distinta

de la de Panyó.

Seguint amb la genealogia, respecte a la descendència ben documentada del pentiner de Ili, podem citar un segon Tomàs, l'hereu, el qual inicialment segueix la professió del pare, més tard negociant, de folgada posició econòmica. Contraugué núpcies amb dama d'origen estranger, Anna Vandenida, de la qual no hi hagué successió. Un altre fill (Bonaventura) va ésser canonge de la col·legiata de Santa Anna de Barcelona. Un tercer (Josep) figura com a premsador i botiguer, amb descendència, i un altre (Carles), argenter, serà el cap d'una dinastia d'argenters barcelonins (14).

I ara sorgeix un problema. Per la partida matrimonial del pare de Joan-Carles, el nostre pintor, sabem que els seus avis foren Carles Panyó i Maria Magdalena Taconet. ¿Quina relació tindria aquest Carles amb els Panyó que acabem d'estudiar? A través dels manuals notariais que tan bé ens han permès de fixar la filiació dels abans anomenats, no ha estat així quant a la que més ens interessa. Com a única referència trobem al predit Arxiu de Protocols el testament de M.ª Magdalena Taconet, que resulta ésser natural de París. La certificació de casament ens haguera pogut donar la filiació dels contraents. Les gestions fetes en aquest sentit han estat infructuoses. Precisament el cas de París és distint a la resta de França. Les sèries d'registres parroquials i d'estat civil anteriors a 1860 van ésser destruïdes per la Comuna el 1871 (15). Aleshores ens hem d'emparar en la hipòtesi. Repetint el que hem apuntat més amunt, la unitat de llinatge Panyó a la Barcelona de la primera meitat del segle XVIII sembla un fet. ¿Fóra una excepció l'avi de Joan-Carles? D'altra banda, és significatiu que el màxim marmessor testamentari de M.ª Magdalena Taconet sigui el prevere doctor Guillem Colomer (16). (Recordem a Gertrudis Colomer, la muller del primer Panyó.) Dificultat: D'ésser aquest Carles Panyó —com suposàriem d'acord amb la cronologia— un altre fill de Tomàs, tindríem dos germans del mateix nom. Tampoc això no és obstacle. Dintre la família ens trobem amb tres germanes del nostre pintor, de nom M.ª Teresa, les tres vivents simultàniament (17).

Deixant el problema sense acabar de resoldre, creiem, però, poder afirmar la comunitat d'origen de Carles respecte als altres Panyó; per tant, de procedència provençal.

Aquest Carles (avi documentat de Joan-Carles) que es diu natural de Barcelona, ve citat oficialment com a «negociant». La seva vida se'ns apareix irregular i accidentada. Va contraure matrimoni amb la parisenca M.ª Magdalena Taconet i Renuat, filla d'un també negociant de la vila de París. Instal·lat a Barcelona amb la família, després d'un temps abandona l'esposa i els tres fills i desapareix d'Espanya per a no tornar-hi més. L'esposa mor a Barcelona el 1743, deixant en testament als fills no res més que un «val» de 675 lliures, moneda francesa, que li està devent un súbdit francès. El noi, de dinou anys, ja en fa tres que treballa a Mataró. De les dues filles, l'una entrarà monja caputxina i l'altra es casarà amb un fuster de Barcelona (18). De Carles, el pare, ens consta que va estar de majordom, de primer amb el

militar irlandès Comte Mahony, i després amb el coronel Arredondo, natural de Milà i resident a l'Havana (19). El Comte Daniel Mahony va ésser un personatge important en la Guerra de Successió; creador, l'any 1703, d'un Terç de Dragons que portà el seu nom, amb una actuació destacada durant la contesa, al costat dels borbònics (20).

El fill Joan Baptista Lluís Panyó i Taconet, com acabem de dir, molt jove es traslladà a Mataró. De 1740 al 47 figura com a simple bracer. En aquesta última data contrau matrimoni amb la filla d'un fuster mataroní, de cognom Figaró. La noia tenia vint anys, i li dóna llarga descendència (21). A la ciutat, el 1746 s'estableix la primera fàbrica d'indianes, la de Jaume Campins, liquidada tres anys després. El 1747 s'obre la de Rafael Paramàs; l'any següent la de Jaume Guardia i Morera, i així successivament se'n van creant d'altres en tota la segona meitat del segle XVIII, les quals de bon principi se serveixen de dibuixants estrangers, que van formant als autòctons (22). Hem retret els orígens d'aquesta indústria a Mataró pel fet que ens descobreix unes coincidències cronològiques: ja el 1748 a Joan Bta. Panyó el trobem com a pintor d'indianes i més endavant gravador (gravador de motlles d'estampats), ofici amb què serà conegut fins a la seva mort, als setanta-sis anys (23).

II. Joan-Carles Panyó: la seva formació artística i relacions professionals

De la nombrosa prole de Joan Baptista, el major dels barons va ésser en Joan-Carles, a qui seguia un germà que fou veler (teixidor de vels), el qual morí molt jove. Semblaria aquesta una generació tirant a malaltissa, tenint en compte les defuncions prematures dels seus membres masculins, si no ho desmentís el nostre protagonista que va arribar a una edat provecta (24).

Joan-Carles rebé inicialment el més o menys modest mestratge artístic del seu pare. Als quinze anys aquest el porta a Barcelona a fer l'aprenentatge de daurador, per un quinquenni, a casa d'en Salvador Matarrodona (25). Del 1775 al 79 Panyó degué freqüentar l'Escola de Llotja, fundada aleshores, circumstància que ha estat posada en tela de judici. És lamentable que s'hagi extraviat el llibre-registre d'alumnes de l'Escola, abans existent a l'arxiu de la Reial Acadèmia de Belles Arts de S. Jordi, de Barcelona (26). Malgrat això, podem afirmar que va ésser deixeble de la institució, segons ho acredita una altra referència documental (27). Potser el seu pas per l'Escola fou poc brillant, per tal com no figura en cap dels repartiments periòdics de premis (28). La seva actuació professional primera és com a daurador, a Berga, on contractarà matrimoni (29). Si això s'escau del 1780 al 82, a partir d'aquesta darrera data —i ja sense interrupció— se l'anomenarà «pintor».

Panyó no perdé mai el contacte amb l'Escola i, en general, amb la Reial Junta de Comerç de Barcelona. Tingué el primogènit d'alumne a la de Nàutica, a la qual el pare executà obres de decoració l'any 1802, alhora que se li encomanaven motius ornamentals per als festeigs programats amb motiu de l'arribada dels reis a la ciutat, de l'organització dels quals tenia cura en

Pere-Pau Montanya. Per a en Panyó restava latent el desig d'incorporar-se de professor a l'Escola barcelonina; després d'un frustrat intent el 1804, recent mort el seu mestre i director d'aquella, el referit Pere-Pau Montanya; l'any 1814 acabada la Guerra de la Independència i en reorganitzar-se l'ensenyament, Panyó s'ofereix de nou, ara per a la càtedra de dibuix arquitectònic (aspecte en el qual sobresortia); quedava admès com a suplent de l'ajudant efectiu, sense, però, que arribés mai a possessionar-se de l'ajudantia, ni moure's més d'Olot o comarca (30).

No és objecte del present treball entrar en l'estudi crític de l'obra d'en Panyó. Obra que s'ha dit desigual i, en ocasions, mancada d'originalitat. És cert que el pintor posseïa una ingent col·lecció de valuosos gravats —principalment del Tièpolo— dels quals se servia sovint per a les seves produccions, tant pictòriques com arquitectòniques. Entenem, però, que el fet de copiar o inspirar-se circumstancialment en bons autors —fenomen no gens insòlit— no li lleva mereixements quant a l'obra global (31).

L'itinerari d'en Panyó podem seguir-lo a través de la taula cronològica que s'adjunta (32). En els seus desplaçaments —i àdhuc a Olot mateix— va prendre contacte amb bastants dels artistes de més renom contemporanis. Ja no parlem dels seus mestres de l'Escola de Barcelona, com en *Pasqual-Pere Moles*, el qual el portà de director a l'Escola d'Olot (33), o bé del pintor *Pere-Pau Montanya* (34). També hem d'admetre haver estat deixeble dels germans *Tramulles* (35). Per cert que un d'aquests germans va viure prop de dos anys a Olot, on deixà alguna obra (36).

Amb tres o quatre escultors tingué particular relació. Alludeixo al gironí *Josep Barnoya*, als *Bonifàs* i a *Ramon Amadeu*. I resulta interessant descobrir l'entrellat professional entre tots ells. Durant l'estada a Girona (1790-95), Panyó manté amistat amb en Barnoya, a l'extrem de proposar-lo com a substituït seu en deixar la direcció de l'Escola de Dibuix per a traslladar-se temporalment a Reus. Barnoya havia fet l'aprenentatge amb en Lluís Bonifàs. Panyó, arribat a Reus per realitzar unes pintures al Santuari de la Misericòrdia, es troba amb els germans Bonifàs que també per al mateix Santuari executen unes escultures. (Recordem alhora que aquests Bonifàs són els descendents del francès Bonifaci, amic i conterrani del suposat besavi d'en Panyó.) Però aquí els lligams són més estrets, per tal com en Panyó, vidu, es casarà amb la filla de Francesc Bonifàs. (El sobre ens deixarà un dibuix-gravat d'una d'aquelles pintures realitzades per en Panyó.) Retornat a Girona, Panyó treballarà ara a l'Armentera amb en Barnoya. Finalment, Ramon Amadeu, que també és deixeble dels Bonifàs, serà, principalment a Olot i sembla que així mateix a Segaró, un col·laborador de l'obra d'en Panyó (37).

Al marge d'aquestes figures, d'altres de segon ordre (artistes-artesans) van mantenir contactes laborals amb en Panyó, concretament a la Garrotxa. Tenim com a més lligat al nostre pintor el nom dels *Diví*. Llinatge procedent de Girona, arrelat a Olot, de fusters-arquitectes, escultors i pintors (38). Aquí

no podem negligir un fet intrigant. L'escultor Ildefons Diví que el 1790 obrava el retaule de l'església del Tura segons projecte d'en Panyó i, encara, el 1793 un altre a Begudà, el sabem a Reus, juntament amb el seu pare Jaume, el fuster-arquitecte, durant els anys 1794-95 (maig) pocs mesos abans que en Panyó deixés la direcció de l'Escola de Dibuix de Girona (30-IX-1795) per a traslladar-se precisament a Reus. Tenint en compte la relació existent entre ells ¿podien haver influït els Diví en aquest desplaçament? Un altre escultor circumstancialment resident a Olot per espai de nou o deu anys i executor de projectes panyonians, és en *Manuel Cabarrocas*, de Sant Feliu de Guíxols, fill d'un mestre fuster-escultor, de la mateixa població, a la qual aquell retornà en temps de la primera guerra carlina i just a les acaballes de la vida de l'octogenari Panyó (40).

III. *Sobre els caràcters físics i psíquics del pintor. (Un intent d'aproximació)*

La iconografia d'en Panyó s'ha donat per inexistent. Escriu Vayreda, el biògraf de l'artista: «no tenim cap retrat que ens permeti identificar iconogràficament la persona de Panyó, i això ens fa creure en el seu temperament modest i poc exhibitori; ja que, del contrari, tingué una ocasió magnífica d'encabir el seu autoretrat (com ho han fet tants altres artistes) en pintar el plafó de l'església de Nostra Senyora del Tura que representa «La Translació» de la sagrada imatge i en el qual, sense que puguem tenir la certesa que no hi hagi el seu retrat, és un fet que, fins a la data, és completament desconegut per nosaltres» (41). El que sí va voler representar l'artista a l'església del Tura, és el retrat del bisbe Lorenzana (el seu protector) en la figura de sant Carles Borromeo de la cúpua, comprovable en l'estudi comparatiu amb els dos quadres que del prelat executà potser el mateix Panyó (42).

Hi ha una hipòtesi que tampoc no ens dona la solució. Es tracta d'un «Novenari d'ànimes» d'en Panyó, corresponent a la parroquial d'Olot, en part destruït durant la guerra civil de 1873 i que la resta ho fou el 1936, però de la qual es conserva fotografia. «Se dijo que Pañó, al pintar las Animas, se autoretrató en una de ellas. De ser así, sería éste el único retrato que se conocería del primer Director de la escuela olotense de Dibujo» (43). Suposat aprofitable a aquests efectes la fotografia ¿quina de les múltiples figures del purgatori fóra la de l'autor de la composició?

Mancats de qualsevol representació icònica identificable, almenys podem comptar, sobre una base documental que ens mereix credibilitat, amb una descripció física del personatge, la qual, si no és tan completa com convindria, ens proporciona algunes notes elementals que ens permeten formar-nos una imatge aproximada de la seva constitució somàtica (44). Panyó era més aviat alt, una mica gros, extremitats inferiors gruixudes (que l'autor del manuscrit atribueix a la seva enfermetat de gota o *poagre* que patia), cabell ros i ulls humitejats que acompanyava d'ulleres a l'hora de classe, les quals deixava caure fins a mig nas; veu ferma i tirant a nasal. La tipologia ens el

relaciona amb la seva descendència parisenca. (Físicament se'l compara amb un altre veí d'Olot, del qual tampoc no coneixem iconografia [45].)

Se'ns descriu la indumentària: s'abillava en Panyó amb calçons curts —i aixè d'acord amb la moda del temps—, una casaca llarga fins a mitja cama, i un quepis cendrós de visera verda que li cobria el cap. Era la indumentària d'estar per casa. Per sortir, canviava el quepis per un barret i es posava millors robes, però del mateix tall.

Quant al caràcter, sabem pel seu gendre que era un home molt timorat (46). També modest, tant en els honoraris com en tot; detallista en les seves coses i en els treballs. Malgrat la seva tímidesa, sabia imposar-se a l'aula quan hi havia avalot; tenia aleshores el costum de mormolar: «*que peste fan per allí*», i quan es dirigia a un alumne determinat per fer-lo callar, en veu forta i en llatí cridava: «*tace!*» en Tal. Sembla que era de natural pacífic i que les preteses desavinences familiars amb el seu gendre possiblement no tenen consistència; si aquest s'absentà un temps a Barcelona, seria per causes polítiques locals (47). Potser Panyó demostraria ésser de temperament inquiet; ho faria pensar el fet de la seva inconstància en la direcció de les Escoles, ara d'Olot, ara de Girona; la seva aspiració, mal dissimulada i no aconseguida, d'incorporar-se a la de Barcelona; algun dels seus desplaçaments, etc. (48). La mort prematura de tots els seus fills barons, com de la primera muller, pogueren marcar-lo en el caràcter (49). Fins aquí les referències documentades i les hipòtesis més o menys fonamentades.

Fixant-nos en l'aspecte cultural, és d'assenyalar que posseïm un nombre suficient d'escrits o de correspondència seva que pot ajudar a qualificar-lo (50). Deixant de banda l'anàlisi grafològica (matèria que desconeixem), caldrà distingir entre els textos de caràcter oficial i la correspondència privada, de molt distinta valor. És aquesta última la que interessa, per tal com és d'espontània, la qual descobreix —dintre del quadre de l'època i en relació a l'estrat social— una regular instrucció. Els escrits d'en Panyó majoritàriament són en castellà. Calligrafia acurada, ortografia amb abundància d'incorreccions (i alguns catalanismes), exposició clara i minuciosa, per bé que ocasionalment amb deficient sintaxi. Sorpren en la signatura dels documents la variabilitat en la grafia del cognom (Panyó i Pañó). Havem de recordar que va ésser en certa manera escriptor, autor d'un «*Compendio de los primeros y principales elementos del dibujo*», publicació destinada als seus alumnes (51).

Com a artista, innegablement és un home ben dotat. ¿Hi ha antecedents familiars en aquest sentit? El pare era gravador i pintor d'indianes. De la parentela, ens trobem amb la saga dels argenters Panyó, també dintre el sector de les arts aplicades. I no res més que sapiguem (52).

Per dues vegades hem apuntat la possible intervenció de factors hereditaris en el nostre personatge, tant en el físic (ascendència francesa per línies agnàtica i cognàtica) com en qualitats morals, en concret les facultats estètiques. Quant al primer, no disposem d'elements per establir comparances

fisiognòmiques o de major abast. Sota el segon aspecte, devem reconèixer la gran pobresa que en ordre a una preexistència d'artistes ens donen les generacions estudiades. Fora del pintor i gravador d'estampats, i de la perllongada dinastia d'argenters barcelonins, que abans hem assenyalat, entre les professions familiars no trobem més que pentiners de lli (dos), un premador, un veler, comerciants (dos), negociants (dos) i un sacerdot (53). D'altra banda, aquestes referències ens proporcionen simultàniament el quadre sociològic del llinatge, la visió del qual deuria completar-se amb la de la posició econòmica. Globalment és aquesta una situació mitjana, en algun individu clarament folgada; la més migrada correspon justament a la branca de la qual descendeix el nostre pintor (54).

El camp biogenètic és ric en suggeriments. Així, per via d'exemple, el terme mig de vida del grup familiar, un dels caràcters que es consideren hereditaris. Semblaria fallar en el nostre cas, emperò essent incompleta la informació, tampoc no pot estimar-se la conclusió com a definitiva. Joan-Carles Panyó, tan desgraciat en la seva descendència, personalment arriba a la respectable edat de 85 anys, ço que no compta entre els antecessors amb precedents d'una semblant longevitat. Supera llargament els seus immediats progenitors (76 i 77 anys), en tant que tots els seus germans barons moren prematurament, i els oncles-avis —en càlculs aproximats— a una mitja de 60 anys. Més encara; sembla segur que aquell provençal fundador del llinatge a Catalunya, no aconseguiria els 50 anys, si bé l'esposa passaria lleugerament dels 60 (55).

Una altra consideració podria ser sobre la fecunditat. Suposant que en la primera successió, de la qual només en sabem els barons, hi hagués hagut també descendència femenina, podríem establir que les quatre generacions catalanes es presenten alternativament prolífiques i de procreació restringida. Quant al sexe, el conjunt de les tres últimes (les totalment conegudes) resulta bastant equilibrat, amb un lleuger predomini masculí (56).

I no res més. El fet que Joan-Carles Panyó sofrís l'enfermetat de gota és una notícia isolada en el clos de la patologia familiar. Sota aquest aspecte ens trobem ben indocumentats (57)

Hem volgut estudiar alguns caires inexplorats de la persona de Joan-Carles Panyó i la seva circumstància, conscients de l'accidentalitat del tema en el context de la biografia sobre el mestre.

Reproducció de la signatura de Panyó

Juan Carlos Panyó

NOTES

(1) Acord municipal de 22-XII-1955.

(2) Podríem citar, entre la bibliografia olotina: Berga i Boix, *L'art a Olot en el segle XIX* («Revista Olotina», 1905); Fontfreda i Ferrer, *Orígen i vicissituds de l'Escola de Dibuix d'Olot i medis per a millorar-la* («Revista Olotina», 1905); Martí Albanell, *El pintor i decorador de l'església del Tura en Joan Carles Panyó* («El Deber», 1929); Vayreda Casabó, *Joan-Carles Panyó: la seva vida, la seva obra i el seu temps* (Barna, 1930); Danés Torras, *Juan-Carlos Panyó Figaró - El hombre* («Misión», 1958). Es troben referències en Saderra Mata, *Ressenya històrica del Santuari de Ntra. Sra. del Tura* (Olot, 1905), i d'altres. — A Girona: Girbal, *Un centenario artístico. La Escuela de dibujo* («Revista de Gerona», XIV, 1890); Grahit Grau, *Temas marianos. La devoción mariana en Gerona. La iglesia de Ntra. Sra. de los Dolores* (Barna., 1949). — A Reus: Bofarull Brocà, *Anales históricos de Reus* (2.ª ed. Reus, 1866); «Academia Bibliográfico-Mariana» de Lleida, Certamen de 1887 dedicat a la Mare de Déu de la Misericòrdia de Reus, en el volum del qual figuren els treballs de Pastor Rodríguez, de Miquel Gasull i de Mir Casases, tots referits al santuari reusenc (Lleida, 1887); Gras Elias, *Santuario de Ntra. Sra. de la Misericòrdia* (Reus, 1904); Vilaseca Anguera, *La pesta de l'any 1530 i el pintor Jaume Segarra de Reus* (Reus, 1952). — Barcelona: Marés, *Dos siglos de enseñanza artística en el Principado* (Barna., 1964). També Cid Priego, Alcolea, Martinell, Ráfols i d'altres tractadistes d'art s'han ocupat del pintor mataroní en diversos treballs. Amb posterioritat a la II Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú (setembre 1973) i abans d'entrar en premsa el present treball, han sortit dues obres d'olotins, amb referències a Panyó, que no podem ometre: R. Grabolosa, *Olot en es arts i en les lletres* (Barna., 1974), i C. Sala i Giralt, *Dades històriques de l'Escola de Belles Arts d'Olot* (Olot, 1974).

(3) Conserven la documentació i s'ha consultat: la Catedral, Santa Maria del Pi, i Sant Just; parcialment conservada: Santa Maria del Mar; totalment destruïda: Sant Miquel Arcàngel (passada el s. XIX a la Mercè), Sant Jaume, Sant Pere, i Sant Cugat de Rec. La de Santa Maria del Mar ens ha proporcionat dos matrimonis; un sol llibre de baptismes és del 1619-1622.

(4) Arxiu Diocesà de Barcelona, Expedients matrimonials de 1684 a 1688.

(5) El treball d'investigació a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, dut a terme durant la dècada dels cinquanta, representa la consulta als manuals de 107 notaris, dels quals únicament un total de 57 manuals, corresponents a 17 notaris, ens han proporcionat notícies sobre els Panyó barcelonins.

(6) Arxiu Històric Municipal de Barcelona, «Llibres de passantia» de diversos anys.

(7) Sobre el fenomen migratori francès consulti's fonamentalment l'obra de J. Nadal-E. Giralt, *La population catalane de 1553 a 1717: L'immigration française* (Paris, 1961) i altres estudis connexos dels mateixos autors, entre els quals *La immigració francesa a Mataró durant el segle XVII* (Mataró, 1966). També E. Moreu-Rey, *Els immigrants francesos a Barcelona (segles XVI al XVIII)* (Barna., 1959); Solà-Morales, *La immigració francesa a Olot als segles XVI i XVII* (Montpellier, 1970); etc.

(8) Vegi's Apèndix A, «Antecedents familiars», 1 «Descentorium» i 2 «Documentació relativa a l'ascendència directa de J.-C. Panyó», docs. I i II.

(9) La genealogia dels Bonifàs és com segueix: Francesc (el pentiner de lli), pare de Lluís (escultor a Barcelona); segueix un altre Lluís (escultor, nascut a Barcelona i establert a Valls) pare de Baltasar (escultor poc conegut, casat amb la filla de Josep Massó); fills: els dos germans escultors i acadèmics, Lluís, de Valls, i Francesc, establert a Tarragona. També una germana, Francesca, casada amb Francesc Bellvé, tallista i arquitecte de Reus. (Del *Llibre de Notes de Lluís Bonifàs i Massó escultor de Valls, comentat i publicat per Cèssar Martinell, arquitecte de la Ciutat*, Valls, 1917. — Completat pel document n.º 1 de l'Apèndix A-2 citat a la nota anterior, i per una referència del notari Tomàs Simon, man. de 1679, f. 143, de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona).

(10) El mateix Bartomeu Nadal i després el seu fill Josep, apareixen com a padrins respectivament d'un fill i d'una filla d'en Jaume Colomer, el ferrer d'Alella. (Arxiu Parroquial d'Alella, Llibres de baptismes A 2, f. 94 v. i A 3, f. 26 v.).

(11) Carta a l'autor, des de Sant Cugat del Vallés, de 1-VI-1963.

(12) Carta de 20-VIII-1973.

(13) Hem seguit, també, la pista d'aquests Pannon. A la 1.ª meitat del s. XVII, s'estableix a Palafrugell en Llorenç Pannon, bracer, «de natio Napolità», el qual deixà nombrosa descendència, que al s. XVIII, seguint en part a Palafrugell, trobem extesa per La Bisbal, Mataró i Argentona, comprovant el seu comú origen. (Vegi's els llibres de baptismes de Palafrugell, començant pel II, f. 236 i segts. i continuant als llibres III i IV. — A Mataró els llibres de baptismes VII i VIII i el de defuncions de 1780-1790).

(14) Vegi's Apèndix A-1 «Descensorium».

(15) Carta de 19-II-1959 del Conservador dels «Archives Nationales», Pierre Durye, i l'obra d'aquest mateix autor, *La genealogie* («Presses Universitaires de France», París, 1961, pp. 100-102).

(16) Vegi's Apèndix A-2, doc. III.

(17) Apèndix A-1. — La reiteració en el primer nom de pila sembla obeir a una marcada devoció familiar carmelitana. Per diferenciar les germanes són anomenades: Maria, Maria-Teresa i Rafaela (aquesta amb el tercer nom de pila). Inscricions en el «Llibre de la Sta. Confraria de Maria Santíssima del Carme», ff 140 v., 141 r., Biblioteca de la Caixa d'Estalvis de Mataró. Dades amablement facilitades per J. Llovet i C. Mayol Roca de la dita ciutat.

(18) Testament de M.ª Magdalena Taconet. Apèndix A-2, doc. III, i A-1 «Descensorium».

(19) Apèndix A-2, doc. VII.

(20) Sotto y Montes, *Síntesis histórica de la caballería española* (Madrid, 1968, pp. 332 i 343). Sobre l'actuació de Mahony en la campanya, vegi's les obres referents al tema, per exemple, la de Kamen (Henry), *La Guerra de Sucesión en España 1700-1715* (ed. espanyola, pp. 28 i 311-313). — Sobre Arredondo, vid. García Carraffa, *Enciclopedia Heráldica y Genealógica*, vol. X, p. 46.

(21) Apèndix A-2, docs. IV, IV bis i VI, i A-1 «Descensorium».

(22) Notícies proporcionades pel citat J. Llovet, de Mataró, 19-XI-1958. — Vid. Carrera Pujal, *Historia política y económica de Cataluña (siglos XVI al XVIII)*, vol. IV, Barna., 1947, pp. 138-139.

(23) Apèndix A-2, doc. VI.

(24) Apèndix A-1.

(25) Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Not. Joaquim Tos, man. 1770, f. 275 v.

(26) El llibre portava per títol: «Escuela gratuita de dibujo establecida en la Real Casa Lonja de la Ciudad de Barcelona, a expensas de la Real Junta de Comercio de Cataluña» i hi havia enregistrats els alumnes des de l'any 1775 al 1836.

(27) Arxiu Històric Municipal de Girona, carta en el Manual d'acords, any 1790, ff. 94-95. — M. Ribas, de Mataró, afeccionat al tema, ens diu que Panyó va rebre lliçons de Pere-Pau Montanya, de Moles i de l'arquitecte Soler. Carta de 7-XII-1958.

(28) Arxiu de la Junta de Comerç de Barcelona, Sec. Sèries documentals, Fons I. Biblioteca de Catalunya.

(29) Arxiu Parroquial de Berga, Llibre de matrimonis de 1759-1820, f. 127 v. Vegi's, també, Apèndix B, taula cronològica.

(30) Arxiu de la Rl. Junta de Comerç de Barcelona, Fons I, sèrie B, lligalls números 27, 27 bis, 30 i 144, i Llibre d'acords de 1804 (23 gener, p. 14); S. Alcolea, *La pintura en Barcelona durante el siglo XVIII* («Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona», vol. XIV, 1959-60, p. 87); Marés, ob. cit., nota 2, pp. 76 i 333, i C. Cid, *El arte barcelonés y las visitas reales de 1802* («Hispania», LIX, 1955, p. 54).

(31) Berga i Boix, ob. cit., nota 2. Diu l'autor que el Sant Sopar, del convent dels caputxins d'Olot, té molta semblança amb els italians; que la Verge de la cúpula de l'església del Tura (una de les millors obres de Panyó) està copiada d'un gravat de Casa Bolós; que el «monument» del Tura tampoc és original. — Així mateix el manuscrit de

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

Mn. Pere Valls (que fragmentàriament transcrivim a Apèndix C) sosté que per aquest «monument» Panyó s'inspirà en Salvator Rosa y que un quadre de la pila baptismal de la parroquial d'Olot és còpia d'un gravat de Klauber.

(32) Apèndix B.

(33) Arxiu Històric Municipal d'Olot, Manual d'acords de 1783, 1784, ff. 66 v., 67.

(34) Per cert, que en Pere-Pau Montanya portà a Olot el seu fill malalt, esperançat del seu guariment, però el jove morí en aquesta aleshores vila, el 21-X-1801. (Arxiu Parroquial d'Olot, llibre d'òbits n.º 9, f. 109 v.). L'Enciclopèdia Espasa dóna equivocadament com a data de la mort la de 14-X-1802.

(35) Ens mereix credibilitat Berga i Boix, ob. cit., per tal com havia rebut directament les notícies de part del gendre d'en Panyó.

(36) Se sap que durant aquesta etapa olotina tenia l'habitació al carrer de S. Francesc, a la casa avui propietat de les Germanes Vetlladores de Malalts. Deixà a Olot un «monument» de Setmana Santa per a la desapareguda església dels Dolors i la pintura d'un retaule de Sant Francesc. (Notícies de Mn. Pere Valls i d'altres.)

(37) Vegi's: Rafols, *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña* (vol. I, Barcelona, 1951); estudis de Pastor Rodríguez, Miquel Gasull i Mir Casases respecte a Reus en el vol. de Certamen de l'«Academia Bibliográfico-Mariana» de Lleida de 1867 (cit. nota 2); Vayreda Casabó, ob. també cit. nota 2, p. 15; Bulbena Estrany, *Ramón Amadeu* (Barna., 1927); Arxiu Històric Municipal de Girona, Llibre d'acords 1795, f. 94; Arxiu Parroquial de la Catedral de Tarragona, Matrimonis, 12, f. 502, i Baptismes, 19, f. 229; documentació dels arxius particulars Causa, de l'Armentera, i Noguer, de Segaró.

(38) El tronc olotí d'aquest llinatge el constitueix en Jaume Diví i Pera, fuster i arquitecte (natural de Girona i traslladat a Olot a mig segle XVIII). La descendència es divideix en dues branques: la una, la de l'escultor Ildefons Diví i Escarpanter i l'altra, la de tres successius pintors (Pere Diví Escarpanter, Ramon Diví Santaló i Rafael Diví Funoses), tots col·laboradors d'obres d'en Panyó. Fonts: Arxiu Parroquial d'Olot, llibres sacramentals; Arxiu H. de Protocols d'Olot, diversos manuals; Arxiu H. Municipal, «Llibre de memòries de la Obra de St. Esteve de Olot»; Saderra, ob. cit., p. 50; Vayreda, ob. cit., p. 26; Castellà, *Notas Históricas de Olot*, «Biblioteca El Deber», vol. III, Olot, 1914, p. 42. — Ometem els noms dels escultors *Escarpanter*, també olotins originaris de Girona i parents dels Diví, per tal com no sabem que actuessin en obres d'en Panyó.

(39) Arxiu Històric de Protocols d'Olot, not. Miquel Oliveres, reg. 1297, ff. 71-76 de 1795, i reg. 1370, f. 31; i not. Sayol, reg. 1475, f. 159 de 1793, en relació amb Arxiu Hist. Municipal de Girona, Manual d'acords de 1795, f. 94.

(40) Cabarrocas estigué a Olot almenys del 1828 al 1837. Capitells del badaquí, imatge titular i figures del sagrari a l'església de Sant Esteve, i els petits altars laterals i capitells de les pilastres al santuari de Tura són, entre altres, les obres d'aquest escultor a Olot. Va tenir aquí cinc fills. Arxiu H. Municipal, «Llibre de Memòries...» citat, nota 38, i ms. de P. Valls, cit., nota 31; Arxiu Parroquial, Llibre baptismes n.º 29, ff. 185, 261, 321 v. i 384, i Llibre n.º 30, f. 81 v. — Hi ha a la llista d'altres operaris, modestos tallistes, com Francesc Marca, o millor Lamarca, i Anton Tenas (aquest —com els pintors Diví— a la vegada deixeble d'en Panyó). Arxiu H. Municipal, «Llibre de memòries» cit., i Castellà, ob. cit., nota 38, v. III, p. 43.

(41) Vayreda, ob. cit., p. 19.

(42) Pintats per a les Escoles de Dibuix d'Olot i de Girona, respectivament, i que avui es conserven.

(43) Mn. Bonet Paluzie, *El Novenario de Animas, de A. Gotarde* («Arriba España», n.º 1107, Olot, 1960). Segons l'autor de l'article, de tota l'estructura del «Novenari» d'en Panyó (posterior a un de F. Foca), després de 1873 restaven solament les pintures Panyó (posterior a un de F. Roca), després de 1873 restaven solament les pintures de les ànimes, pintures aprofitades, transcorregut molt de temps, per a la composició d'un altre «Novenari» degut a Antoni Gotarde, totalment destruït el 1936, però del qual es conserva fotografia.

(44) Manuscrit de P. Valls. Particulars transcrits a Apèndix C. — S'acompanya ju-

dici crític del manuscrit.

(45) L'autor del manuscrit diu que Panyó s'assemblava molt amb l'industrial olotí Joan Grau, el qual sembla ésser Joan Casabó alias Grau, nascut el 1819 (Arxiu Parroquial d'Olot, llibre 28 de baptismes, f. 57.)

(46) Així ho refereix Berga i Boix, ob. cit., el qual fou deixeble del gendre d'en Panyó, en Narcís Pasqual.

(47) Manuscrit Apèndix C.

(48) Apèndix B, Taula cronològica.

(49) Apèndix A-1, «Descensorium».

(50) Arxiu H. Municipal d'Olot, «Hospicio», lligall 29 (instàncies); «Llibre de Memories de la Obra de St. Esteve» citat (rebuts). — Arxiu H. Municipal de Girona, Manual d'acords 1790 (ff. 41-42) (carta). — Arxiu Parroquial de Vallfogona (cartes i rebuts). — Biblioteca de Catalunya, Barcelona (dibuixos i projectes originals de Panyó amb anotacions de l'autor) (Sig. XXIII-IA-R-1438). — Arxiu particular Causa, de l'Armentera (cartes i rebuts). — Arxiu particular d'El Noguer, de Segaró (cartes i projectes).

(51) El títol complet és: *Compendio de los primeros y principales elementos del dibujo para el uso de los alumnos de la Escuela de la Villa de Olot. Compuesto por su Director Juan Carlos Paño y Figaró - Olot - Por Raymundo Roca: Impresor y Librero, en 4art., 23 pp. + 2 lám.* (Se'n conserva un exemplar a la Biblioteca Pública Municipal d'Olot.)

(52) Vid. Apèndix A-1, «Descensorium». — Al segle XIX hi hagué un músic, mestre de contrabaix, individu de les orquestres d'òpera italiana, nascut a Barcelona el 1791 i mort a la mateixa ciutat el 1865, de nom Agustí Panyó i Vinyolas, del qual desconexem la relació familiar que pogué haver tingut amb els Panyó que estudiem. Vid. B. Saldoni, *Diccionario biográfico-bibliográfico de efemérides de músicos españoles* (volum II, Madrid, 1880, p. 372, i vol. III, pp. 187-188).

(53) Apèndix A-1, «Descensorium».

(54) Idem.

(55) Idem.

(56) Idem. — La investigació biogenètica requereix un més ample espectre genealògic que no el que posseim, tant en sentit ascendent com en el collateral, i això, suposada una informació, la més completa possible, sobre cada un dels extrems a tractar.

(57) Ulteriorment ens hem adonat que en descriure's les circumstàncies personals de Vicenç Panyó i Rossell (Apèndix A, «Descensorium», I-4-a), es diu textualment: «nariz abultada con motivo de padecer de gota». Anotem la coincidència.

APENDIX

A — Antecedents familiars

1 — «Descensorium» dels Panyó o Panyon, d'origen provençal, establerts a Barcelona

- I. *Tomàs Panyon o Panyó*, corder i pentiner de lli, fill de Joan i de Lluïsa, habitants a Martega (en francès Martigues), arquebisbat d'Arles, a la Provença, vingué a establir-se a Barcelona, al barri de Santa Maria del Mar, tenint el domicili al carrer d'En Ripoll. Va contraure matrimoni el 1687 amb Anna Colomer, filla de Jaume Colomer, ferrer d'Alella, i de Gertrudis, nascuda el 1667. (Vegi's A-2, docs. I y II.) Tomàs Panyó vivia encara el 1705 i havia mort ja el 1713. La seva vídua, Anna Colomer, vivia encara el 1728. D'aquest matrimoni coneixem els fills barons següents:
- 1) *Tomàs Panyó i Colomer*, l'hereu, de primer corder i pentiner de lli, com el pare, després negociant; arrendatari dels rèdits del monestir de S. Pau del Camp de Barcelona, de bona posició econòmica. Contragué núpcies a Barcelona (Santa Maria del Mar) amb Anna Vandenida (c.m. 27-XI-1715, la qual fou dotada per Pau Alzina, sastre, ciutadà de Barcelona), de quin matrimoni no hi hagué successió. Anna Vandanida havia mort el 1739, i Tomàs Panyó va morir el 31-VIII-1766. Visqué al mateix carrer d'En Ripoll.
  - 2) Versemblantment *Carles (I) Panyó*, que segueix al n.º II.
  - 3) *Bonaventura Panyó i Colomer*, sacerdot. Sembla que va ésser ordenat a Roma, on el trobem durant els anys 1730 a 1732, en quina última data pren possessió, mitjançant poders atorgats al seu germà Tomàs, del benifet de S. Josep a la capella de S. Miquel del Palau Episcopal de Solsona. També va ésser obtentor d'altres beneficis (de S. Adjutori i S. Antoni del Palau Episcopal de Barcelona, d'un altre a S. Pere les Puelles de la mateixa ciutat i del de S. Antoni i S. Llorenç de la Parròquia de Montcada). Canonge de l'església col·legiada de Santa Anna de Barcelona. Visqué al carrer anomenat de la Munió Vella (1743-44) i en el d'En Ripoll, on va morir el 1753; enterrat a l'església de Sta. Anna. Disposà per testament (30-I-1753) la fundació d'una causa pia per a donzelles a col·locar en matrimoni espiritual o carnal i per a estudiants, fills o descendents del seu germà Carles Panyó (II), argenter; hereu, al germà major.
  - 4) *Josep Panyó i Colomer*, premsador, botiguer, sabem posseïa taller o botiga a un portal del carrer d'En Sallés, el 1727. Va contraure matrimoni el 12-II-1741 amb Marianna Rossell i Artigas, filla de Josep Rossell, mestre candeler de seu i de Caietana Artigas, habitants a la parròquia de Santa Maria del Mar, assistint al matrimoni el canonge, germà del contraent. Visqué, de casat, en casa pròpia del sogre, situada prop de l'església de S. Cugat del Rec, on morí a començaments de 1748. (Havia fet testament el 24 de gener.) Resulta interessant l'inventari subsegüent: hi figuren bastants objectes de plata, un reliquiari d'or, un «*lignum crucis*», etc. La vídua vivia encara el 1773. D'aquest matrimoni sabem que hi va haver successió. Ens consta l'existència d'un fill:
    - a) *Vicenç Panyó i Rossell*, comerciant, el qual va casar-se el 19-IV-1773 amb M.^a del Socors Carrer i Rosés, filla de Josep Carrer, comerciant (difunt) i d'Eulàlia Rosés, vídua. Possiblement aquest subjecte és el Vicenç Panyó, respecte al qual el 1805 hi ha ordre de busca i captura, en virtut de causa que se li segueix en el Tribunal d'Intendència de l'Exèrcit, de la Tresoreria de la qual era caixer. Consta que aleshores tenia 54 anys i figuren les altres circumstàncies personals.
  - 5) *Carles (II) Panyó i Colomer*, argenter, degué néixer entre 1705 i 1707 a deduir per l'edat que consta en els llibres de passantia del gremi, existents a l'Arxiu Històric de la Ciutat, de Barcelona. Va estar d'aprenent fadrí des de 1729 a 1739, en el qual any passà a mestre argenter. Trobem que paga contribució fins al 1752; del 1756-57 fou donat de baixa a efectes contributius; en els censos

figura com a no posseïnt botiga pròpia. Va tenir casa arrendada al carrer d'En Palau (1742). Estava casat; desconeixem nom i cognom de la muller. La seva descendència fou la beneficiària de la fundació feta pel seu germà canonge. Es el cap d'una dinastia d'argenters barcelonins, que segueix primerament en la persona del seu fill:

- a) *Tomàs Panyó*, argenter, del qual sabem va fer la passantia el 1773 i que va ésser pare d'un altre:
- aa) *Tomàs Panyó*, argenter, del qual es troba la passantia el 1814.

II. *Carles (I) Panyó*, que és anomenat negociant i del qual no es pot fixar documentalment la filiació, més que sobre un fonament indiciari. Es diu nascut a Barcelona. Contragué matrimoni, probablement a l'estranger, amb Maria Magdalena Taconet i Renuat, natural de París, filla d'Esteve Taconet, també negociant, de París, i de Maria Teresa Renuat. Carles deixà la seva esposa i fills a Barcelona, residint ell fora d'Espanya. Va estar de majordom del comte Mahony, militar irlandès al servei de Felip V durant la Guerra de Successió, i després, també de majordom, del coronel Arredondo, el qual residia a l'Havana (Apèndix A-2, doc. VIII). El 1747 Carles Panyó era difunt. L'esposa havia mort anteriorment, el 1743, enterrada a l'església de S. Miquel Arcàngel de Barcelona. (Testament 12-XII-1742, Apèndix A-2, doc. III). Els fills deixats d'aquest matrimoni foren els següents:

- 1) *Joan-Lluís Panyó i Taconet*, que segueix al n.º III.
- 2) *Marianna-Petronella Panyó i Taconet*, que degué ingressar religiosa al convent de Mares Caputxines de Barcelona.
- 3) *Beatriu-Francesca Panyó i Taconet*, que va contraure matrimoni amb Anton Febrés, fuster de Barcelona. (Poders a favor seu el 1757).

III. *Joan Bta.-Lluís Panyó i Taconet*, pintor d'indianes, gravador. Nascut a Barcelona al voltant de 1724. Molt jove, el 1740, es traslladà a Mataró, on va prendre estat matrimonial el 5-XI-1747 amb Jerònima Figaró i Magijaume d'aquella ciutat, filla de Francesc Figaró, fuster, i de Rosa Magijaume o Freixas (Apèndix A-2, doc. IV i IV bis). El 1747 figura com a bracer, el 1748 com a pintor d'indianes i des de 1750 en avant se l'anomena gravador (entenem d'indianes). Vivia al carrer de les Moles. Consta que el 1772 ingressà a la confraria del Carme, establerta al convent de S. Josep de Pares Carmelites de Mataró, associació pietosa de la qual també formaren part la seva esposa (1771) i posteriorment les filles M.ª Teresa, Maria i Rafaela. Joan Bta. Panyó va morir el 4-XII-1800 als 76 anys d'edat. La muller l'any 1804, als 7 (Apèndix A-2, docs. V i VI). Foren fills d'aquest matrimoni:

- 1) *M.ª Rosa Panyó i Figaró*, b. 8-IV-1749, casada amb Felip Domènech i Saurí, mariner de Mataró, 13-X-1770.
- 2) *M.ª Teresa (I) Panyó i Figaró*, b. 12-VI-1551, soltera (1773), confraressa del Carme (1773).
- 3) *M.ª Teresa (II) Panyó i Figaró*, b. 7-III-1753, soltera (1773), confraressa del Carme (1773).
- 4) *Joan-Carles Panyó i Figaró*, b. 29-III-1755, que segueix al n.º IV. del Carme (1776).
- 8) *Salvador Panyó i Figaró*, b. 9-VI-1763, † 8-IX-1764.
- 9) *Pere Panyó i Figaró*, † pàrvul 13-XII-1771.
- 5) *Josep Panyó i Figaró*, b. 5-VI-1757, veler, c. 16-VIII-1880 amb Teresa Seda i Alvarreda, de Mataró, † 31-VII-1783, a Mataró.
- 6) *Francesc Panyó i Figaró*, b. 17-IX-1759. No en tenim cap més notícia.
- 7) *M.ª Teresa (III) Panyó i Figaró* (dita també Rafaela), b. 25-X-1761. Confraressa

IV. *Joan Carles Panyó i Figaró*, nascut a Mataró el 1755, com s'ha dit. Als quinze anys el seu pare el porta a Barcelona i el deixa col·locat, per a fer l'aprenentatge per

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

durant cinc anys, a casa del daurador Salvador Matarrodona. Joan-Carles va viure a Barcelona per espai de nou anys, desconeixent les seves activitats entre 1775-79. Degué, però, freqüentar l'Escola de Llotja (fundada aleshores) per tal com consta documentalment que fou deixeble de la mateixa. El trobem com a daurador a Berga el 1780, on contraurà el primer matrimoni el 5-I-1782 amb Francesca Obiols i Fortich, de la qual unió hi hagué la descendència que es dirà. El 1782 se'l cita com a pintor. Sobre l'itinerari de Joan-Carles remetem a la a la taula cronològica que s'acompanya (Apèndix B). Trobant-se ja vidu i treballant a Reus, al santuari de la Misericòrdia junt amb l'escultor Francesc Bonifàs contrau segones núpcies, a Tarragona, el 13-VII-1797, amb la filla d'aquest, M.ª Teresa Bonifàs i Fort, de la qual també va tenir successió.

Fills del primer matrimoni:

- 1) *Joan de la Creu Panyó i Obiols*, nascut a Mataró, b. 24-XI-1782. El 1802 figura com a «meritori» (aspirant al Cos Administratiu de l'Armada) a l'Escola de Nàutica de Barcelona. Degué morir solter.
- 2) *Lluçà-Ramon Panyó i Obiols*, nascut a Olot, b. 8-I-1786. Es desconeixen circumstàncies personals. Se sap que al morir Joan-Carles no vivia cap dels fills del primer matrimoni.

Fills del segon matrimoni:

- 3) *Maria-Ventura Panyó i Bonifàs*, nascuda a Tarragona, b. 4-IX-1798. Casada, el 30-VII-1830, amb Narcís Pasqual i Sala, pintor, natural de Barcelona. Maria va morir a Olot el 13-XI-1866, sense successió.
- 4) *Didac Panyó i Bonifàs*, natural d'Olot, b. 17-III-1803, pintor, dibuixant, ajudant a l'Escola de Dibuix d'Olot. Morí solter a Olot, 4-IV-1823.

Fonts documentals

- Arxiu Diocesà de Barcelona: Expedients matrimonials, «Matrimonis 1684 a 1688»; «Llibre d'esposalles», 132 (f. 124); Idem, 120 (f. 13); Idem, 136 (f. 100 v.); Idem, 104 (f. 7 v.); «Collationum à 28 Octobris 1728 usque 23 Decembris 1732» (ff. 280-281).
- Arxiu Parroquial de Santa Maria del Mar, de Barcelona: Llibres de matrimonis, 26 (n.º 15) i 42 (n.º 116).
- Arxiu Parroquial d'Alella: Llibre baptismes 2 (f. 91).
- Arxiu Parroquial de Santa Maria de Mataró: Llibres baptismes, 12 (f. 265 v.), 16 (f. 268), 17 (ff. 107 v. i 224), 18 (ff. 37 v. 165, 297, 393 v.), 19 (f. 54 v.) i 22 (f. 61); de matrimonis, 1741-57 (f. 105) 1758-76 (f. 240) i 1777-95 (f. 135); de defuncions, 1781-93 (f. 60) i 1793-1804 (ff. 238 v. i 320 v.).
- Arxiu Parroquial de Berga: Baptismes, 13 (f. 83); Matrimonis 1759-1820 (f. 127 v.).
- Arxiu de la Catedral de Tarragona; Baptismes, 13 (f. 74 v.), 15 (f. 115), 19 (f. 229 v.); Matrimonis, 12 (f. 502 v.).
- Arxiu Parroquial d'Olot: Baptismes, 21 (f. 164 v.) i 24 (f. 185); Matrimonis, 10 (f. 14); Defuncions, 10 (f. 169 v.) i 11 (ff. 177 v. i 264).
- Biblioteca de la Caixa d'Estalvis de Mataró: Manuscrit «Llibre de la Sta. Confraria de Maria Santíssima del Carme, erigida y fundada en est Convent de St. Joseph de la Ciutat de Mataró, als 25 de Maig 1685 y renovada el 16 de Juliol 1720» (f. 140 v. i 141).
- Arxiu Municipal de Mataró: Catastre de 1786.
- Arxiu Històric de la Ciutat (de Barcelona): Llibres de passantia, núms. 939. 1391 i 1631.
- Arxiu Històric de Protocols de Barcelona: Not. Avellà (Feliu), manuals, 1722-23 (ff. 323-23 v.), 1724-25 (f. 140 v.), 1727 (f. 149), 1728 (ff. 17 i 18 v.), 1729 (f. 40); not. Cabrer (Miquel), ms. 1732 (f. 167), 1734 (f. 127), 1739 (f. 423), 1742 (ff. 10 i 83); Cabrer (Pau), ms. 1713-14 (ff. 157 v., 92), 1715-16 (ff. 73-73 v.), 1717-18 (f. 58), 1719-20 (f. 70); Casals (Joan-Francesc), ms. 1730 (f. 186), 1737 (f. 237), 1740 (f. 336 v.), «Testaments» llibre 2 ff. 79-80); Cassani (Antoni), m. 1726 (f. 226 v.); Duran (Francesc), m. 1713-14 (ff. 299-301 v.); Duran i Quatre Casas (Anton), ms. 1742-44 (ff. 204 v. -205 i 215 v.), 1754-55 (f. 157), 1759 (f. 241); Mollar (Pau), ms. 1727 (f. 172 v.), 1728 (f. 21); Ol-

zina i Malet (Joan) ms. «Testamentorum, primi libri» (f. 61), «Me. Testm. 2, 1752 ad 1769» (ff. 8 v. -9 v.), «Inventariorum 2» (ff. 20-21 v.), 1740 (f. 106), 1741 (f. 12), 1744 (f. 26), 1746 (ff. 26, 27 v., 28 v. i 65), «Concordiarum» 1735-52 (ff. 91-94 v.), 1747 (ff. 81, 84, 109, 118), 1748 (ff. 86, 121, 181), 1749 (f. 11), 1750 (f. 81), 1751 (ff. 19 v. 20. 146 v.), 1752 (ff. 102 v., 124 v., 125 v.), 1753 (ff. 119, 165), 1754 (ff. 117 v., 119, 120 v.-122), 1756 (ff. 125-126 v., 189-190), 1757 (f. 61), 1760 (ff. 18 v.-20 v.), 1766 (f. 54), 1767 (f. 61), «Inventarium n.º 1» (ff. 83-85); not. Pi (Salvador), m. «Liber primus Negotiorum Monasterii Beatae Virginis Mariae de Monteserrato» (ff. 231 v.-234 v.); Plana i Circuns (Joan Bta.), 1735 (f. 54 v.); Pujol (Sever), 1er. de 1727 (ff. 250 v.-255), 1732 (ff. 177 v., 178, 645 v.), 1734 (ff. 70 v., 151); Rojas (Josep), 1733-35 (ff. 27-28 v., 100 v.); Rojas (Raimond), 1722-26 (ff. 25 v.-26 v.); (Tomàs), 1679 (f. 143); Teixidor (Ignasi), 1721-22 (f. 18); Tos (Joaquím), 1770 (ff. 275-275 v.); Vilamala (Josep), 1713 (escriptures soltes).

2 — Documentació relativa a l'ascendència directa de J-C. Panyó

I

23-VI-1687

Llicència matrimonial de Tomàs Panyó i Anna Colomer (presumtes pares de Carles)

Die 23 Juny 1687 = Thomas Paño Pantinador de lli fill & de Joan Paño y de Lluïsa Paño habitants en Martega Arcauisvat de arlas en frança desitja Casarse ab Agna Colomer donzella filla de Jaume Colomer ferrer de Alelle del pnt. Bisbat y de Geltrudis y de Geltrudis (*repetit*) Colomer tots vivint tots habitants en la Parroquia de Santa Maria del Mar de la pnt. Ciutat.

Barthomeu Nadal Botiguer de telas testis & diu ser los contrahents liberos lo que diu saber per conexerlos de esta part de molts anys y may ha hoit ni creu tingan ningun impediment.

Frch. Bonifaci pentinador de lli de la pnt. Ciutat & diu ser los contrahents liberos lo que diu saber per tenirlos axi mateix molt ben coneguts y may ha entes tinguesen ningun impediment.

(Arxiu Diocesà de Barcelona, «Matrimonis 1684 a 1688», f. s/n. —Expedients matrimonials).

II

7-II-1667

Partida de baptisme d'Anna Colomer

Als set de Febrer de mil sis cents sexanta y set fou batejada Anna Maria Catharina, filla legitima y natural de Jaume Colomer ferrer y de Geltrudis muller sua foren padrins Francesch Casals Pages i Anna Sala muller de (*en blanc*) Sala Pages de Tiana. Lo ministre fou lo Rv. Mosen Joseph Roca Vicari de Alella.

(Arxiu Parroquial d'Alella, Llibre de baptismes A 2, f. 91).

III

12-XII-1742

Particulars del testament de M.ª Magdalena Taconet, muller de Carles Panyó.

Al marge: licet hic M.ª Madalena Panyo.

Text: Die duodecima mensis Desembris anno á Nativitate Domini Millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Barchinone = En nom de Ntre. Sor. Jesuchrist y de la Gloriosa he humil Verge Maria mare sua y advocada nostra sie Amen = Jo Maria Magdalena Panyó, y Taconet, Natural de la Vila de Paris, empero de molts anys ha habitant en esta Ciutat de Barcelona, muller de Carlos Panyó negociant vuy y de

alguns anys a esta part habitant fora los regnes de Espanya, filla empero lilegitima y natural de Esteva Taconet, negociant de dita vila de Paris y de Maria Theresa Renuat de aquell muller diffunts. Deinguda de malaltia corporal de la qual Jach en lo llit y tem morir, estant empero per la gracia de Deu ab tot mon enteniment sana memoria y ferma paraula, fas y orden est mon testament y ultima voluntat mia en lo modo y forma següents. En y ab lo qual elegesch en marmessors y de dit mon testament executors al Rt. Dr. Guillem Colomer pbre. y Mestre de Sesimonias de la Seu de Barcelona, y a Dn. Joan Cause Negociant de nacio frances de molts ha tro esta ciutat habitant; als quals y alatere de ells assolas Dono ple poder, y facultat de Cumplir Cause Negociant de nacio frances de molts bzm mbm mbbm mbm mbm mbm y executar ext mon testament, y ultima voluntat hoia si y conforme en ell trobaran ordenat y dispostat.

Primerament y ans totas coses vull ordeno, y man que tots los deutes que lo dia de mon obit Jo Deure e, totas las Injurias á restitució, de las quals Jo sere tinguda, y obligada sien pagats y satisfets, restituhidas y esmenadas de mos bens breumen, simplement, summariament, y de pla sens estrepit ni figura de Juy, si sols y segons, que de aquells y aquellas millor apparexerá per testimonis, cartas, o, albarans, eo altres lilegitimas provas y Documents la sola Veritat del fet atessa, y conciderada.

Elegesch la Sepultura al cos meu fahedora en la Parroquial Iglesia de St. Miquel Arcangel de la Present Ciutat de Barcelona. La qual vull me sia feta a coneguda y disposició de dits Sors. Marmessors meus, los quals per repos de Ma anima fassen celebrar aquellas missas y Suffragis, que be los aparexera dexantho a sa disposició per la molta confiansa fes de ells.

Tots los altres empero bens meus Mobles, e, Inmobles haguts y per haver noms veus, drets, forsas y (*titllat*: causas mias) accions mias universals qualsevols y ahontse vulla que sian e, que a mi me pertanyen, y espectan, e, pertanyer y spectar pugan ara y en lo esdevenidór en qualsevol part del mon per qualsevols rahons, noms, veus, drets, titols o, causas, que dir y pensar se pugan: Deix y atorch y a mi hereus meus universals fas e instituesch á Saber es: En quant á un vale de sis centas setanta sinch lliuras moneda (*titllat*: Barcelonesa) de Fransa, quem deu Musur Obrespi, a Joan Lluís Panyó, Marianna Petronilla Panyó (*titllat*: també) Donzella (que de proxim espera entrar en lo Convent de Mares Caputxinas de esta Ciutat) y a Beatriz Francesca Panyó també Donzella germans, fill y fillas meus per iguals parts entre ells fahedoras á sas liberas voluntats: En quant á mas robas blancas, y vestits tot de mon us, y servey, y lo llit en que dorm dita Beatriz Francesca filla mia á dita Beatriz Francesca á sas liberas voluntats: En quant als mobles y alajas mias propias, que jo tinch en ma casa, á Deu Nostre Senyor Jesuchrist, y a la mia anima volent, que dits Sors. Marmassors meus vengan aquells com millor los aparexerá y del restant de ells ne paguen ma sepultura y los demes que pagar se dega, y si cosa sobrará, ne fassen dir y celebrar Misas, y altres pios sufragis quants celebrár sen porán per sufragi y repos de ma anima y altres de ma obligacio, en las Iglesias y de la Caritat á ells ben vistas: Y en quant als demes bens, drets y credits meus a dit Joan Lluís Panyó, y Beatriz Francisca Panyó fill y filla meus, ço es en quant a una part, fetas de ells tres iguals parts á dit Joan Lluís Panyó, y en quant a las ditas dos parts á dita Beatriz Francisca Panyó á llurs liberas voluntats per ells respective fahedoras per ser aquexa ma voluntat.

Revocant, cassant, y annullant ab lo present meu testament tots y qualsevols altres testaments codicils, eo species de ultimas voluntats (...).

Fet y firmat fonch lo present meu testament ultima y darrera voluntat en la present ciutat de Barcelona als dotze dias del mes de Desembre any de la Nativitat del Sor. Deu Jesuchrist de mil set cents quaranta dos. = Seny † al de mi Maria Magdalena Panyó testadora demunt dita, que lo present testament y ultima voluntat mia lloho, aprobo concedesch y fermo. = Testimonis cridats y per boca propria de dita testadora 'a la firma de dit testament pregats son Maurici Fornells Sabater de Vell, y Joseph Ribera pages ciutadans de Barcelona.

Supra scriptum testamentum dictae testatricae jam Deffuncta et ejus cadavere jam ecclesiasticae radito sepulturae preffatae Dre. Guillermo Colomer pbro. altero ex manumissoribus supranominatis Instante publicata fuit per me Joannem Franciscum Casals Notarium Publicum Barchinone infrascriptum die duodecima mensis februarii anno á Nativitate Domini millesimo septingesimo quadagesimo tertio. Intus Studium Domorum proprie habitationis mei dicti et infrascripti Notarii quae sunt sit. / in presenti Barchinonense Civitate in vico appellato den Aviñó prope plateam SSmae. Trinitatis. In presencia Reverendi Doctoris Francisci Vila pbri., et Antonii Font scholastici Barchinone residentium testius ad pta. vocatorum.

(Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Not. Joan-Francesc Casals, man. «Testaments-Lib. 2», 1730-1752, ff. 79-80).

IV

5-XI-1747

Partida matrimonial de Joan Bta. Panyó i Taconet, i Jerònima Figueró i Magijaume.

Al marge: Panyon ab Figueró.

Text: Als sinc Novembre de mil set cents quaranta y set foren desposats ab paraulas de pnt., ab assistencia de mi lo infrascrit, Joan Panyon Brasser fill de Carlos Panyon Negociant difunt y de Maria Magdalena Panyon, y Taconét, cons. nals. de Barna., y habitant de esta part de set anys en Mataró de una = Ab Geronima Figueró Dons^a filla lilegitima etz. de Franc^o Figueró Fuster, y de Rosa Figueró, y Magijaume Cons. nals., y habitants en Mataró vivints de part altre. Ab las solitas, y acostumadas llicencias, havent en tot observat la forma del S.C.T. y Us de la Ygl^a. foren pnts. per testimonis Jaume Mateu Espardenyer, y Salvador Vives Brasser. = Joannes Prats Prer. et Vics.

(Arxiu Parroquial de Santa Maria de Mataró, Llibre de matrimonis de 1741-57, f. 105).

IV bis

18-I-1727

Partida de baptisme de Jerònima Figaró i Freixas (o Magijaume, o Jaume, indistintament).

Text: Avui als divuit de Janer de mil set cent vint y set, en las fonts Baptismals de la Parroquial Iglesia, de Santa Maria de Mataró, fonch batejada per mi Jaume Pont, Pbre. y Vicari de dita Iglesia Geronima Maria Teresa Rosa, filla lilegitima y natural de Francisco Figaró, fuste y Rosa Figaró y Freixes, muller sua. Foren padrins, Tomás Roldós y Geronima Freixas. Tots de Mataró.

(Arxiu Parroquial de Santa Maria de Mataró, Llibre de baptimes, n.º XII, f. 265 v.).

V

4-XII-1800

Partida de defunció de Joan Bta. Panyó i Taconet.

Al margen: Panyó — H 214.

Text: Als quatre de Desembre de mil vuit cens mori Joan Panyó Gravador de edat setanta sis anys fill de Carlos Panyó y de Magdalena Conjs.; rebé los Sagraments; se li celebra un Offici semidoble, y se li dona sepultura en la pnt. Iglesia Parral. — Ita est. Jacintho Marcé Pbre. Vic.

(Arxiu Parroquial de Sta. M.ª de Mataró, Llibre d'òbits n.º 5, de 1793 a 1804, f. 238 v.).

VI

11-VI-1804

Partida de defunció de Jerònima Figaró i Magijaume.

Al marge: Pañó — O. D. 137.

Text: Als onse de Juny de mil vuyt cens y quatre. Morí Jeronima Pañó, Viuda de Joan Pañó Gravador (edat setanta anys) filla de Francisco Figaró Fuster, y de Rosa Figaró. Rebé tots los Sagraments. No feu testament. Se li celebrá un Offici Semidoble. Y son cadaver fou sepultat en la Parral. Igl^a als dotse de dit mes y any. — Franc^o Bartra Pbre. Vicari.

(Arxiu Parroquial de St.^a M.ª de Mataró, Llibre d'òbits n.º 5, f. 320 v.).

VII

1-VII-1770

Testimonial sobre lilegitimitat i cristianitat de Joan-Carles Panyó i Figaró.

Index: Juan Carlos Paño —Atestacion— 275.

Text: Sepan Quantos la presente Escritura de atestacion y Declaración vieren, y leyeren como en la Ciudad de Barna oy que contamos al primer dia del Mes de Julio, año del Nacimiento del Señor de mil setecientos y setenta. Presente, y á estas casas llamado, y requerido, yó el infr^o Escrivano y presentes por testigos los que abaxo se nombraran Franc^o Badia Hermano de la Congregación de la Mission de la presente ciudad F (*al marge:* F. Jph. Igual comerciante vez^o de la misma) Llorenso Bruguera Dagueró vecino de esta dh^a Ciudad y Joseph Casamitjana, y Castellár texedor de velos tambien vecino de esta Ciudad, de edad, que dixeron ser esto es el primero de cinquenta y siete años cumplidos, el segundo I (*al marge:* I sesenta años cumps. y el tercero) de treinta, y seis, y el tercero (*sic*) de cinquenta, y cinco años todos cumplidos; Quienes mediante el Juramento, que voluntariamente han prestado, a Dios Nuestro Señor, y á sus Santos quatro Evangelios en mano, y poder de mi dh^a, y abaxo escrito Escrivano, a, Instancia de Juan Carlos Pañó mancebo Aprendiz Dorador de esta Ciudad, han atestiguado, y Declarado lo siguiente: Que conocian al expresado Juan Carlos Pañó, y que sabian y les constava era hijo legitimo, y natural de Juan Bautista Pañó gravador vecino de la ciud de Mataró, y de Geronima Pañó, y Figueró consortes, y nieto por lo que mira de parte de Padre de Carlos Panyó Mayordomo del Conde Maoni, y después del conde Arrodoño (*sic*), y de Madalena Pañó su consorte, a quienes los dos primeros declarantes han conocido, y tratado, y los otros dos han conocido, y tratado a los aguelos Maternos del referido Juan Carlos Pañó, que son Rosa Figueró Viuda, y su defuncto Marido Franc^o Figueró carpintero de Mataró, y todos han tratado y conocido, á sus Padres sobre referidos. Demodo que les consta, que son, y han sido christianos viejos, gente de buena fama, y costumbres, sin que jamas hayan ohido decir lo contrario ni que hayan ohido decir que hijan (*sic*) sido penitenciados por el Santo tribunal de Inquisicion, ni que provengan de Linage infecto. Y esta dixeron ser la verdad so cargo del juramento que arriba tienen prestado. Y assí lo firman en dh^a Ciud. de Barcelona dia mes y año arriba dichos siendo presentes por testigos Franc^o Xavier Giberga, y Ramon Pibernat, y de Homar ambos escrivientes en Barn^a residentes para ello llamados.

(*Signen*): Lo Hermano Franc^o Badia = Joseph Casamitjana y Castallar. = Por dh^a Joseph Igual, que dice no puede escribir, por falta de su brazo, y Lorenzo Bruguera, que no sabe de escribir, y por ellos en su presencia, contentimiento, y facultad, firmo Ramon Pibernat, y de Homar testigo =.

En poder de mi Joaquim Tos Not. que Vertifico coneixer a dits declarants que han firmat com dalt.

(Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, not. Joaquim Tos, manual de 1770, gg. 275-275 v.).

Nota. — Deixem de transcriure les partides sacramentals corresponents a Joan Carles Panyó i Figaró, així com les dels fills, per tal com, a més de fer referència a la descendència, les unes i les altres han estat ja publicades.

B — Taula cronològica

1755	Mataró	Baptisme, 29-III.	
1770-80	Barcelona	1770-75 Aprenentatge daurador. Escola de Lotja.	
1780-82	Berga	1 ^{er} matrimoni, 5-I-1782. Treballs.	
1782	Mataró	Naixement 1 ^{er} fill, 24-XI.	
1783-90	Olot	Director Escola, 15-VII-83. — Projectes del Tura Naixement 2. ^o fill, 8-I-1786	Campanar, 84. Retaula, 85.
1790-95	Girona	Director Escola, 18-IV-90. Monument Setmana Santa. Colomé Monument Setmana Santa.	
1796-98	Reus Tarragona	Pintures Santuari Misericordia. 2. ^o matrimoni, 13-VII-97. Naixement filla, 4-IX-98.	
1798-99	Segaró	Pintures Casa El Noguier. Novenari d'ànimes Parroquial.	
1800-01	L'Armentera	Pintures Parroquial.	
1801	Segaró	(Juliol).	
1802	Barcelona	Pintures Escola Nàutica. Motius ornamentals visita reial.	
1802	Olot	Direcció Escola (2. ^a etapa) Monument església Tura, 1803. Naixement 4art fill, 17-III-1803.	
		1804 Barcelona Sollicitud docència Escola Llotja.	
		1807 Segaró Projecte capella Noguier. Projecte reaula parroquial	
1810	Camprodon	Quadre Sagrada Família.	
1814	Barcelona	Nomenament suplent Escola Llotja.	
1814	Olot	Segueix direcció Escola.	
		1818 Girona Projecte altar capella Dolors.	
		1820 Vallfogona Pintures Santuari La Salut.	
		? La Pinya Monument Setmana Santa.	
		? Puigpardines Decoració Parroquial.	
		1825-30 Obres Parroquial S. Esteve d'Olot.	
		?-1839 Decoració Santuari d'El Tura d'Olot. Projecte altars laterals íd.	
1840		Mort de Panyó, 20-I.	

C — Referències als caràcters físics i psíquics de J.-C. Panyó
Particulars d'un manuscrit inèdit de Mn. P. Valls

D. Juan Panyó. — Su estatura era regular, mas bien alto que bajo, un poco grueso, pelo rubio y un tanto los ojos humedados; gruesas pantorrillas que tal vez serían á causa de padecer de gota o *poagre*. (Aunque mas alto y grueso se parecía mucho a Juan Grau fabricante de Olot). Tanto por estar por casa como para dar leccion vestía un casacon que le llegaba hasta la mitad de las pantorrillas, con calzon corto estilo de aquel tiempo; cubriendo la cabeza con un kepis ceniciento y vicera verde. Cuando salía de casa vestía ropas mejores aunque de la misma forma y sombrero. Cuando en la clase los discípulos reñían o promovían algún alboroto para reñirles tenía la costumbre de decir: *que peste fan per alli*. A los charlatanes les decia *tace fulano* pronunciando su nombre, consiguiendo poner orden al momento, ayudandole á conseguir su objeto la voz fuerte y nasal que tenía si bien en esa parla aumentaba las antiparras que llevaba durante la clase las cuales les hacía descansar sobre la parte baja de la nariz (...).

En el período de 57 años que desempeñó el cargo de profesor á mas de sacar

II ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

buenos y aprovechados discipulos, trabajó mucho en pintar cuadros, plafones y otros asuntos de mucha importancia y valía en especial los pintador al temple. La villa de Olot está llena de sus obras, pues ademas de las publicas las hay muchísimas en casas particulares. Fue un gran arquitecto cuyas obras algunas se distinguen por su belleza y esbeltez, esta devida en que su jenio o buen gusto le hacían separarse de la esclavitud de las reglas establecidas por los antiguos arquitectos en especial de Vinyoa, el que privara mas en su tiempo. Casi podemos decir que también fue escritor. Escribió un compendio de los primeros elementos del dibujo para el uso de los alumnos de su escuela, lo cual es una prueba manifiesta del interés que tenía en el aprovechamiento de sus discipulos. Dicho compendio fue impreso en la villa de Olot en la imprenta de Raymundo Roca.

Tuvo tres o cuatro hijos (ignoramos quien fue su Señora) Ramon (*és Llucià-Ramon*) Carlos, este es dudoso (*ha d'esser Joan de la Creu*), Diego y Maria del Tura. Diego hubiera sido un gran pintor, emulo de su padre, dibujaba muy bien y pintaba bastante regular, su factura era casi igual a su padre según algunos diseños que algunas veces hemos tenido el gusto de ver. Murio en el día 4 de abril de 1823 a la edad de unos 20 años, en la casa propia del Abad de Ripoll sita por un lado a la iglesia de la Virgen del Tura y por el frente Casa Vila, donde esta la fuente pues que por aquel tiempo a causa de ocuparse el Hospicio por disturbios civiles tan frecuentes en aquellos desdichados tiempos. Nada sabemos por mas que hemos preguntado de los otros a ecepción de María del Tura la cual dibujaba muy bien y que casó con D. Narciso Pascual sucesor de su suegro en la escuela de dibujo (...).

Según un escrito que traladaremos (*sic*) al fin (...) y es una verdad Panyo logro reunir una coleccion de gravados de obras de pintura y arquitectura que sorprende (...). Nosotros tenemos bastantes de su procedencia y fueron los primeros que recogimos de nuestra coleccion que empezamos cuando estudiante y actualmente poseemos sobre catorce mil (...).

Cuando se casó su hija María con D. Narciso Pascual hijo de un daurador de Barcelona (...) este fue su ayudante en la escuela, quien por causas políticas de aquel tiempo tuvo que ausentarse y no por causa de disturbios de familia como se afirma en un escrito que biografía a Panyo si mal no recordamos. Nosotros conocíamos muy bien a una mujer íntima de la casa que desde muy joven (en que) iba cotidianamente explicandonos algunas cosas (...) continuando las relaciones con D. Pascual y su Señora, y nada nos dijo nunca de que no anduvieran acordes suegro y yerno, ni que la ausencia fuera otra que la apuntada. Hemos pregutado a otros y afirman lo contrario en especial un discípulo de Panyo (...).

Murió (*Panyó*) en uno de los mejores locales del primer piso del Real Hospicio, en la habitacion de la esquina que da frente á Oriente. Su entierro fue de quince presbíteros, o al menos de doce. Sea el que fuera de ambos, fue entierro de rico, con baul llevado á manos por cuatro hombres tal como estilaban en aquel tiempo y continua en el presente (...). Lo que es cierto que a causa de la humedad del nicho en que fueron depositados sus restos por ser uno de los que estan en tierra y por la parte del detras dan contra el terraplen, el cual hay esta al lado de la esclaera que hace poco se construyo, una de las veces que se abrio no se encontro un solo hueso pues la humedad lo convirtió todo en polvo (...).

Sobre la cúpula del Tura, considerada per l'autor del manuscrit com la millor obra d'en Panyó, la qual diu que va ésser restaurada després de la guerra carlista pel pintor Terradas, escriu: en la figura (si no recordamos mal) de Sn. Carlos Borromeo su cara es el retrato del Illmo. Tomas de Lorenzada Obispo su protector. Idea que dignifica a su ejecutor (...).

Amb referència als soldats representats en el monument de Setmana Santa del Tura: Todos ellos son copias de los gravados de Salvator Rosa, pero estos pintados con mucho gusto y acierto y alguna pequeña modificacion en los accesorios (...). Tenemos muchos de estos gravados (...). El cuadro de la pila bautismal pintado sobre tela, que figura el bautismo del Señor por S. Juan, lo copio del gravado de la Biblia de Klauber (...).

En un suplemento del Diario la Vanguardia de Barcelona correspondiente al 31 de Diciembre de 1904 hay un escrito que relata hechos de varios artistas entre ellos el que se refiere a Juan Panyó dice lo siguiente: En cuanto a tu amigo Panyó ha dejado de ser, ignoro por que causa, Director de la escuela de dibujo de Olot. Parece que pretende entrar en la sostenida en esta por la Junta de Comercio. Me aseguraron hace pocos días, al preguntar por él á un vecino de Gerona, que ha logrado reunir una colección de gravados de obras de pintura y arquitectura que sorprende por lo numerosa y el valor artístico de algunos ejemplares, de varios de los cuales, por su rareza, créese que no hay otros. Panyó no se entiende de trabajo, y ha conseguido ser una especialidad en la pintura de techos y plafones decorativos. En Reus y Tarragona se lo disputan.

(Arxiu H. Municipal d'Olot, ms. de Mn. Pere Valls, núm. 6, «Apuntes de personas que han figurado en Olot», pp. 49-68).

Nota. — Consultat el n.º de «La Vanguardia» que cita el manuscrit, resulta que la carta, de la qual Mn. Valls només transcriu el referent a Panyó, ve signada per «Ramon» i datada a: «Barcelona á 1.º de enero de 1805». — «Por la copia M. Rodríguez Codolá».

Judici crític del manuscrit

Mn. Pere Valls i Vilà (1848-1925), nascut a Olot i mort a Barcelona, va ésser persona il·lustrada (malgrat les deficiències gramaticals del present manuscrit); col·leccionista d'arqueologia, història, bibliografia. Va ordenar i publicar *Diario del sitio de Gerona en el año 1809 por el 7.º Cuerpo del Ejército Francés*, autor Espraekmans (Impr. Planadevall, Olot, 1909), i va deixar manuscrites una sèrie de notícies sobre temes olotins, avui conservades a l'Arxiu Històric Municipal d'Olot, numerades en sis aplecs distints, de les quals hem extret els particulars més interessants al nostre objecte referents a Panyó.

Ara bé. L'autor no va conèixer personalment a Panyó, per tal com va nèixer vuit anys després de la mort de l'artista. Però sí va conèixer a la filla d'en Panyó, al seu gendre, a la segona muller del gendre i a d'altres persones que havien tractat al mestre. Cita en el seu escrit a una senyora: «Nosotros conocimos muy bien a una mujer íntima de la casa, que desde muy joven iba cotidianamente...». I en altre lloc: «Hemos preguntado a otros (...) en especial a un discípulo de Panyó». També: «...según consta en alguna o algunas cartas en poder de nuestros amigos».

En conseqüència, pogué tenir unes fonts d'informació de primera mà. Malgrat això, hem d'assenyalar alguna inexactitud de relleu en la seva relació: no admet que Panyó deixés la Direcció de l'Escola d'Olot i que dirigís la de Girona ^{d'}temporada. Podríem trobar-li alguna altra confusió menys important. Però creiem que en conjunt —i més en concret, pel que fa referència a la descripció física i psicològica d'en Panyó, escrita amb la precisió pròpia del qui posseeix una rigorosa informació— pot acceptar-se plenament; i és aquesta la part del text que fonamentalment recollim en el nostre estudi.